

Tuija Siltamäki

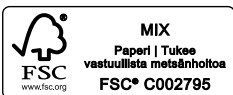
IHAN

PÄRJÄILYJÄ
SUORITUS-
YHTEISKUNNASSA

WSOY

Teksti © Tuija Siltamäki ja WSOY 2023

Kuvitus ja graafinen suunnittelu © Saara Helkala ja WSOY 2023

Werner Söderström Osakeyhtiö

ISBN 978-951-0-49438-7

Painettu EU:ssa

Tuija Siltamäki

IHAN HYVÄ

**Pärjäilyä suoritus-
yhteiskunnassa**

**Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki**

Mitä kaikkea me
nykyään suoritamme
ja miksi?

Johdanto

Tämä kirja sai alkunsa suorittamisesta.

Yhä useammin tuntuu siltä, että yhä aiemmin pitäisi tietää yhä tarkemmin, mitä haluaa "isona" tehdä, millainen ihminen haluaa olla ja millaista elämää elää – ja että kaikki muut ovat löytäneet oman juttunsa jo viimeistään alakoulussa. Saattaa tuntua siltä, että täytyy suorittaa täysillä, jotta pysyisi edes perässä.

Mediassa ja somessa korostuvat supersuorittajiksikin kutsutut poikkeusyksilöt. He kirjoittavat yksitoista laudaturia, valmistuvat vuodessa maisteriksi ja myyvät kasvuyrityksensä 23-vuotiaina. Sen jälkeen he rakentavat omannäköistä työelämää jakamalla oppejaan muille ja hoitavat hyvinvointiaan voittajatunnin juoksulenkeillä.

Tämä kirja on kaikille niille, joita kiinnostavat toisenlaiset tarinat – ja toisenlainen elämä.

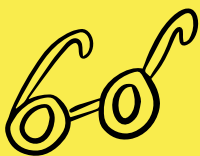
Ääneen pääsevät esimerkiksi kympin tytöt, koulukiusatut, päihdeongelmaiset ja oman jutun etsijät.

He kritisoivat suorituskulttuuria ja kertovat sen vaikutuksista itsensä ja yhteiskuntaan. He muistuttavat, etteivät menestyjinä pitämämme ihmiset ole välttämättä huippuyksilöitä. He eivät ole olleet aina parhaita kaikessa vaan sattuneet olemaan oikeaan aikaan oikeassa paikassa – tai vain sähänneet sitä kohti, mistä ovat sattuneet olemaan kiinnostuneita.

Väitän, että suurin osa ihmisistä on sellaisia, ettei heillä ole mitään suurta suunnitelmaa tai roihuavaa intohimoa. He ovat ihan hyviä jossain ja elävät ihan hyvää elämää, ja se riittää. Suorittamista ja menestystä ihannoivassa ilmapiirissä unohtuu usein, että epävarmuus, harhailu ja virheiden tekeminen kuuluvat elämään. Harva päätyy lapsuuden unelma-ammattiinsa.

Tämän kirjan kirjoittajastakaan ei tullut salapoliisia tai kilparatsastajaa – ainakaan vielä.

Koulumenestys ei ole
ihmisarvon mittari.

Koulutus

**Pitäisikö
opiskella
sitä mikä
on järkevää
vai sitä
mistä on
kiinnostunut?**

Opiskele mitä ja miten lystää

MIKSI TUNTUU siltä, että täytyy olla hyvä koulussa? Syitä on varmasti yhtä monta kuin suorittajiakin. Joskus sitä vaativat vanhemmat, välillä opettajat. Joitakin pönttäämiseen ajaa oma pää, toisia unelma seuraavaan kouluun pääsemisestä.

Omia syitäni pönttäämiselle en enää muista. Viimeistään yläasteella oli kuitenkin jo päivänselvää, että vain hyvät arvosanat tai suoritukset eivät riitä. Niinpä pönttäsin ruotsin, saksan ja englannin sanastoja, verbejä ja kielioppia, kunnes osasin ne unissanikin. Laskin matikan tehtäviä uudestaan, kunnes tajusin ne varmasti. Hioin aineita, kunnes en enää keksinyt parannettavaa. Pönttäsin mielelläni niitä asioita, joista olin kiinnostunut ja väkisin niitä, joista en ollut. Mitä neuroottisemmin suhtauduin opiskelemiseen, sitä enemmän siihen kannustettiin.

Niinpä shokki oli melkoinen, kun aloitin yliopisto-opinnot. Yhtäkkiä ketään ei enää kiinnostanut, luenko tentteihin, mitä arvosanoja saan tai ilmaannunko luennoille ylipäättään. Historian peruskurssin lehtori määritteli loppuesseen kriteereiksi, että jos opiskelija kehtaa palauttaa esseen, hän kehtaa hyväksyä sen.

Se muutti maailmankuvaani. Lakkasin opiskelemasta saadakseni hyviä numeroita tai todistuksia ja aloin opiskella vain siksi ja niitä asioita, joista olin kiinnostunut. Jos kurssi tuntui turhalta, hoidin sen huonosti. Jos en päässyt läpi tentistä, se ei tuntunut miltään. Niin oli helppo ajatella, koska kaverinikin ajattelivat niin.

KAIKKI PÄNTTÄÄMINEN ei ole pahasta, eikä opiskelemisen aina tarvitse olla helppoa ja mukavaa. En edes tiedä, miten epäsäännöllisten verbien opettelemisesta saisi erityisen kivaa ja miksi edes pitäisi. Itselle tärkeiden asioiden eteen kannattaa nähdä vaivaa, ja on hyvä opetella sietämään epämukavuutta. Ei elämä koulun jälkeenkään ole aina helppoa, mukavaa ja kivaa, ei töissä, harrastuksissa eikä ihmissuhteissa.

Eikä siinäkään ole mitään pahaa, jos haluaa olla "hyvä koulussa".

Jos hyvät numerot tuottavat iloa, ei siitä tarvitse potea syyllisyyttä tai alkaa ottaa väkisin rennommin ja suoritua huonommin, jotta ei leimautuisi "supersuorittajaksi".

Mutta jos alkaa tuntua siltä, että oma arvo ihmisenä riippuu siitä, miten koulussa tai opinnoissa menestyy, kannattaa miettiä, mistä se johtuu. Se on raskas tapa elää, ja pelkkiin laudatureihin ja kurssi-suorituksiin keskittyminen jättää helposti pimentoon sellaisia myös opiskelemiseen liittyviä puolia kuin uuden oppimisen riemu ja opiskelussa solmittavat ystävyysuhteet.

Koulumenestys ei myöskään ole ihmisarvon mittari. Ihminen voi olla onneton ja hukassa, vaikka olisi valmistunut kympin keskiarvolla ja kirjoittanut pelkkiä laudatureja. Ihanaa elämää voi elää myös pelkällä sinne päin suoritetulla peruskoulupohjalla.

Kukaan ei ole koulusta tai yliopistosta valmistumisen jälkeen kysellyt arvosanoistani tai kurssisuorituksistani. Mutta minä puhun ja kirjoitan edelleen hyvin ruotsia, ja saksakin alkaa aina elpyä ensimmäisen Berliini-päivän iltapäivänä. Kannatti siis pöntätä verbejä. Keski-Euroopan jokia ei ehkä niinkään.

Mitä kannattaa opiskella?

SUOMEN YLIOPIPPILASKUNTIEN liiton (SYL) asiantuntija Nikolas Bursiewicz muistaa, että opiskeluaikoina puhuttiin välillä huolestuneesti siitä, mihin valmistumisen jälkeen voi työllistyä.

Huoli kumpuaa hänen kokemuksensa mukaan siitä, ettei esimerkiksi kielitieteiden kaltaisilla pienemmillä humanistisilla aloilla ole niin selkeitä urapolkua kuin vaikka kasvatus-, lääke- ja oikeustieteiden kaltaisilla aloilla, joista valmistuu opettajia, lääkäreitä ja juristeja. Julkisessa keskustelussa teknillisten alojen ja taloustieteiden opiskelusta pidetään yleensä järkevänä, koska niiden pohjalta on usein helpompi työllistyä.

Bursiewiczin mukaan Suomessa ei kuitenkaan ole yhtä kova paine opiskella korkeasti palkattuun työhön tähtäävää alaa kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa.

SEKÄ BURSIEWICZ, SYL:n puheenjohtaja Konstantin Kouzmitchev että Duunitorin asiantuntija Lotta Viljamaa sanovat, että lähtökohtaisesti kannattaa hakeutua opiskelemaan sitä, mistä on kiinnostunut, vaikka se kaikkien mielestä olisikaan "järkevää".

Jos ei vielä tarkkaan tiedä, mistä on kiinnostunut, tai jos ei ole kiinnostunut oikein mistään, Kouzmitchev suosittelee opiskelemaan sellaista alaa, joka johtaa todennäköiseen työllistymiseen. Kun oma kiinnostus löytyy, alaa voi kyllä vaihtaa myöhemmin.

Työurat kestävät nykyään jopa 40–50 vuotta. Aika käy pitkäksi, jos tekee sellaisia asioita, joista ei ole kiinnostunut.

BURSIEWICZ SANOO, ettei myöskään valinnaisia opintoja kannata valita vain sen perusteella, mitkä niistä olisivat töihin pääsemisen kannalta "hyödyllisiä". Työmarkkinoilla voi olla kysyntää yllättävilekin osaamisyhdistelmille. Kannattaa valita niitä kursseja, jotka kiinnostavat. Opiskelusta on harvoin haittaa.

On myös vaikea ennustaa, mitkä alat ovat tulevaisuudessa "varmoja". Avoimista työpaikoista voidaan päätellä, mihin työntekijöitä tarvitaan juuri nyt, mutta ennustaminen on hankalaa. Kouzmitchev arvelee, että tulevaisuuden työelämässä myös humanististen koulutusten arvo ymmärretään paremmin.

Bursiewiczin mukaan Suomessa pitäisikin kehittää jatkuvan oppimisen järjestelmiä, jotta oman osaamisen kehittäminen olisi mahdollista myös työuran aikana. Myös Viljamaa sanoo, että sen tarve todennäköisesti korostuu tulevaisuudessa, kun työelämä muuttuu.

"Tulossa voi ihan hyvin olla sellaisia töitä, joita me ei osata vielä edes nimetä, tai ammattinimikkeitä, joista kenelläkään tai ainakaan minulla ei ole vielä mitään hajua."

MIKÄ SYL?

Suomen ylioppilaskuntien liitto toimii korkeakouluopiskelijoiden edunvalvojana. SYL pitää opiskelijoiden puolia ja ottaa kantaa koulutuspoliittisiin kysymyksiin.

VILJAMAAN MUKAAN koulutustaustasta ei kannata stressata liikaa. Esimerkiksi lääkäriltä ja juristilta vaaditaan, ymmärrettävästi, tietynlainen koulutus, mutta moniin töihin pääsemistä ei ratkaise koulutus, vaan motivaatio. Se korostuu vuodesta toiseen Duunitorin työnantajille tekemissä rekrytointitutkimuksissa. **On paljon töitä, joihin ei ole yhtä oikeaa koulutusta, vaan samaa työtä tekevillä voi olla hyvinkin erilaisia koulutustaustoja.**

Bursiewicz puolestaan sanoo, että Suomessa työmarkkinat ovat aika pienet ja verkostoilla on työnhaussa melko suuri merkitys. Niillä voi päästä pitkälle, vaikkei olisi "oikeaa" työkokemusta tai koulutusta.

Työnhaussa tärkeää on myös omien vahvuuksien tunteminen ja se, että on innokas oppimaan uusia asioita. Niillä voi Viljamaan mukaan päästä pitkälle ilman varsinaista ammattiosaamistaakin.

Toisaalta Viljamaa muistuttaa, ettei töihin tai uraan ole mikään pakko suhtautua intohimoisesti. Pitäisi riittää, että hoitaa hommansa kunnolla.

"Varmasti moni meistä suhtautuu ainakin välillä töihin ihan vain töinä. Se on ihan tervettäkin", Viljamaa sanoo.

SYL:n asiantuntija Bursiewicz taas ajattelee, että pitäisi rakentaa sellaista maailmaa, jossa jokainen voi opiskella itseään kiinnostavia aiheita, tavoitella itseään kiinnostavaa työuraa, tehdä virheitä ja oppia niistä.

Mistä korkeakoulujen valintakoe-uudistuksessa on kyse?

Vuodesta 2020 alkaen korkeakouluopiskelijoista vähintään puolet on valittu ylioppilaskirjoitusten tai ammatillisen koulutuksen lopputodistusten arvosanojen perusteella.

Uudistus tehtiin, koska hallitus halusi toisen asteen opiskelijat aiempaa nopeammin korkeakouluihin.

Ennen uudistusta vain joka kolmas uusi ylioppilas jatkoi opintoja suoraan korkeakoulussa. Lisäksi hakijoista kaksi kolmasosaa jäi vuosittain ilman opiskelupaikkaa.

Lähes kaikki hakijat osallistuivat valintakokeisiin, joihin valmistautuminen saattoi alkaa heti ylioppilaskirjoitusten jälkeen. Järjestelmä oli raskas sekä hakijalle että korkeakouluille. Kokeiden järjestäminen oli myös kallista.

Korkeakoulu-uudistus on lisännyt suoraan lukiosta tulleiden opiskelijoiden määrää korkeakouluissa. On uutisoitu myös, että "turhien väli vuosien" määrä on vähentynyt.

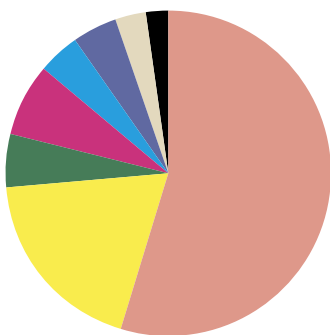
Toisaalta uudistus on lisännyt opiskelijoiden paineita ja väsymystä. Lisäksi niin sanottujen hakupainealojen (psykologia, lääketiede ja muut hyvin kilpaillut koulutukset) sisään pääsyvaatimukset ovat todistusvalinnan takia kiristyneet entisestään.

Millä koulutuksella saa töitä?

Yliopistojen uraseurantakyselyiden mukaan valmistumisen jälkeisessä työllistymisessä on jonkin verran alakohtaisia eroja. Esimerkiksi kauppa- ja hallintotieteistä valmistuneet työskentelevät humanisteja useammin vakituisissa kokoaikaisissa työsuhteissa.

Vuonna 2021 uraseurantakyselyyn vastattiin näin:

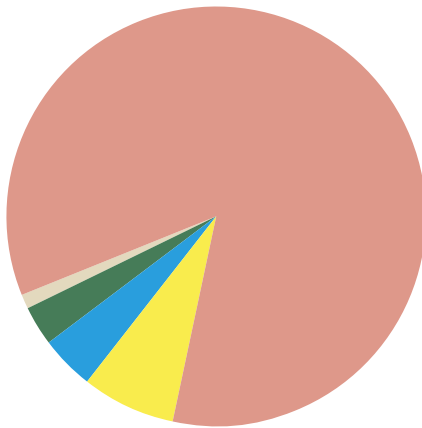
Humanistisilta ja taidealoilta valmistuneista opiskelijoista...

- 52 %** oli vakituisessa kokoaikatyössä.
- 18 %** oli määräaikaisessa kokoaikatyössä.
- 7 %** toimi itsenäisenä ammatinharjoittajana.
- 5 %** oli osa-aikatyössä.
- 4 %** oli työsuhteessa mutta perhevapaalla.
- 4 %** työskenteli apurahalla
- 3 %** opiskeli päätoimisesti
- 2 %** oli työttöminä.

Samana vuonna kauppa-, hallinto- ja oikeustieteistä valmistuneista...

- 82 %** oli vakituudessa kokoaikatyössä
- 7 %** oli määräaikaisessa kokoaikatyössä
- 4 %** oli työsuhteessa mutta perhevapaalla
- 3 %** oli yrittäjinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina
- 1 %** opiskeli päätoimisesti

Humanistisilta ja taidealoilta valmistuneiden suurimpia työnantajia vuonna 2021 olivat...

28,5 %

kunnat ja
kuntayhtymät

14,1 %

pienet ja keskisuuret
yritykset

13,8 %

järjestöt, säätiöt ja
vastaavat

12,8 %

yksityiset yritykset
tai valtionyhtiöt

9,1 %

yliopistot

7,3 %

valtio ja valtion liikelai-
tokset

6,8 %

oma yritys tai muu
itsensätyöllistäminen

5,2 %

muut työnantajat

2,3 %

ammattikorkeakoulut

MUISTA!

Yrittäjiäkin on monenlaisia. Julkisuudessa korostuvat usein menestykseen tähtäävät start up -yrittäjät, mutta myös esimerkiksi parturi-kampaajat, kosmetologit ja hierojat työskentelevät usein yrittäjinä.

Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteistä valmistuneiden suurimpia työnantajia vuonna 2021 olivat...

50,2 %

yksityiset yritykset tai
valtionyhtiöt

21,9 %

pienet ja keskisuuret
yritykset

13,2 %

valtio tai valtionyhtiöt

4,5 %

oma yritys tai muu
itsensätyöllistäminen

3,9 %

kunnat ja
kuntayhtymät

2,7 %

yliopistot

2,7 %

järjestöt, säätiöt ja
vastaavat

0,6 %

muut työnantajat

Mitä kaikkea nykyään pitäisi suorittaa?

Miten luovia paineiden viidakossa tai mitä vastata valmistus-
jaisissa, kun sukulaistäti kyselee urasuunnitelmista mutta
itsellä ei ole hajuakaan? **Kun mediassa korostuvat**

**huikeat menestystarinat, päämäärätietoi-
suus ja kunnianhimo, tarvitaan enemmän
tarinoita etsiskelystä, hengailusta ja mo-
kailusta.**

Ihan hyvä on kirja niille, jotka eivät vielä tiedä, mitä haluai-
sivat olla isona, eivät ole löytäneet omaa juttuaan tai haluai-
sivat elää ilman paineita. Se liputtaa hengailun, etsiskelyn,
mokailun ja polunvaihtamisen puolesta ja haistattaa pitkät
suorittamiselle.

Tämä kirja rikkoo myyttejä ja harhaoletuksia menestymises-
tä, varhaisista oikeista valinnoista ja intohimoisesta suoritta-
misesta. **Tulevaisuus ei ole pilalla vaikka vain
haahuilisi eteenpäin.**

www.wsoy.fi

N17.3

ISBN: 978-951-0-49438-7